'टुटिलो र धनेश' बालकथासङ्ग्रहको विश्लेषण

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्र (५१०) को प्रयोजनका
लागि सरस्वती बहुमुखी क्याम्पस, ठमेल, काठमाडौँको
नेपाली विभागसमक्ष
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
विनादेवी शर्मा
रोल नं. ३२०००२
सरस्वती बहुमुखी क्याम्पस
ठमेल, काठमाडौँ

२०७७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली विभाग
सरस्वती बहुमुखी क्याम्पस, ठमेल, काठमाडौँ

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत सरस्वती बहुमुखी क्याम्पस, ठमेल, काठमाडौँको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँ पत्र (५१०) को प्रयोजनका लागि नेपाली विषयका छात्रा विनादेवी शर्माले '**टुटिलो र धनेश**' **बालकथासङ्ग्रहको विश्लेषण** शीर्षकको शोधपत्र निकै परिश्रमपूर्वक मेरो निर्देशनमा तयार गर्नु भएको हो । मेहनतसाथ तयार गरिएको यस शोधपत्रको कार्यबाट पूर्णतः सन्तुष्ट छु र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सरस्वती बहुमुखी क्याम्पस, ठमेल, काठमाडौँसमक्ष प्रस्तुत गर्न सिफारिस गर्दछु ।

सहप्रा.डा. षडानन्द पौड्याल
शोधनिर्देशक
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली विभाग
सरस्वती बहुमुखी क्याम्पस, ठमेल
काठमाडौँ ।

मिति : २०७७/०९/१५

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली विभाग
सरस्वती बहुमुखी क्याम्पस, ठमेल, काठमाडौँ

स्वीकृतपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय, सरस्वती बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली विभाग, लेखनाथ मार्ग, ठमेल, काठमाडौँ एम.ए. दोस्रो वर्षकी विद्यार्थी विनादेवी शर्मा परीक्षा रोल नं. ३२०००२, त्रि.वि. दर्ता नं. ९-२-३१२-८-२०११ ले '**टुटिलो र धनेश' बालकथासङ्ग्रहको विश्लेषण** शीर्षकमा सहप्रा.डा. षडानन्द पौड्यालको निर्देशनमा रही तयार पार्नुभएको शोधप्रतिवेदन स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

....
सहप्रा. डा. कुलराज निरौला
बाह्य परीक्षक

....
सहप्रा.डा. षडानन्द पौड्याल
शोधनिर्देशक एवम् विभागी प्रमुख

....
प्रा.डा. ध्रुवकुमार घिमिरे
स्नातकोत्तर तह कार्यक्रम संयोजक

मिति :- २०७७/१०/२२
(4 Feb. 2021)

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत '**टुटिलो र धनेश' बालकथासङ्ग्रहको विश्लेषण** शीर्षकको शोधपत्र मैले नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह (एम्.ए.) दोस्रो वर्षको वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु सहप्रा.डा. षडानन्द पौड्यालको कुशल निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । अध्ययन, अध्यापन र पारिवारिक कार्यव्यस्ततामा रहँदारहँदै पनि आफ्ना व्यवहारिक झन्झटलाई पन्छाएर शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आइपरेका विभिन्न समस्याहरूसँग जुध्ने प्रेरणाका साथै सही मार्गदर्शन गराएर अघि बढ्न उत्प्रेरित गर्दै कुशल निर्देशन गर्नुहुने श्रद्धेय निर्देशकज्यूप्रति कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी अमूल्य सुझाउ प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख तथा स्नातकोत्तर कार्यक्रम संयोजक प्रा.डा. ध्रुवकुमार घिमिरे लगायत स्नातकोत्तर तहमा प्राध्यापन गराउनु हुने समस्त गुरुहरूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

यस शोधपत्रको तयारी गर्ने सिलसिलामा सुरुदेखि अन्त्यसम्म आवश्यक सामग्री वा जानकारी दिएर सहयोग पु¥याउनु हुने शोधनायक ध्रुवकुमार घिमिरेज्यूका परिवारप्रति हृदयदेखि नै आभार प्रकट गर्दछु ।

सामगी सङ्कलनका सिलसिलामा सरस्वती बहुमुखी क्याम्पसको पुस्तकालय र त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालयप्रति आभारी छु । सामग्री व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने मेरी अनन्य मित्र अजिता दाहाल तथा मलाई यहाँसम्मको अध्ययन गर्न अभिप्रेरित गर्ने माता लक्ष्मीदेवी शर्मा, पिता इन्द्रकान्त शर्मा तथा मेरा परिवारका सदस्यहरू प्रति श्रद्धा व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा, प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय, सरस्वती बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली विभागसमक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

मिति २०७७ साल माघ २२ गते रोज ५ शुभम् (4 Feb. 2021)

विनादेवी शर्मा
रोल नं. ३२०००२

विषय सूची

पृष्ठ

शोध निर्देशकको मन्तव्य
स्वीकृति पत्र
कृतज्ञता ज्ञापन

पहिलो परिच्छेद
शोधपरिचय

१.१ विषयपरिचय १
१.२ समस्याकथन १
१.३ शोधको उद्देश्य २
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा २
१.५ शोधकार्यको औचित्य र महत्त्व ३
१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन ४
१.७ शोधविधि ४
१.७.१ सामग्री सङ्कलन विधि ४
१.७.२ सामग्री विश्लेषणको सैद्धान्तिक आधार र ढाँचा ४
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा ४

दोस्रो परिच्छेद
बालकथाको सैद्धान्तिक स्वरूप र बालकथा विश्लेषणका आधारहरू

२.१ बालसाहित्यको परिचय ६
२.२ बालकथाको परिचय र परिभाषा १०
२.३ बालकथाका संरचक घटक १३
२.२.१ गद्यात्मकता १४
२.२.२ कथात्मकता १४
२.२.३ पूर्णता १४
२.२.४ लघु आकार १४
२.२.५ संक्षिप्तता १४
२.४ बालकथाका तत्त्वहरू १४
२.४.१ कथानक १६
२.४.२ पात्र/चरित्र १७
२.४.३ पर्यावरण/देश/काल/परिस्थिति १८
२.४.४ भाषाशैली १८
२.४.५ दृष्टिविन्दु १९
२.४.६ सारवस्तु २०
२.५ बालकथाको वर्गीकरण २०
२.५.१ विषयगत आधारमा २०
२.५.२ उद्देश्य, तत्त्वगत प्रधानताका ढाँचाका आधारमा २१
२.५.३ स्रोतका आधारमा २२
२.५.४ शैलीका आधारमा २२

२.५.५ दृष्टिका आधारमा २३
२.५.६ प्रवृत्तिका आधारमा २३

तेस्रो परिच्छेद
ध्रुवकुमार घिमिरेको कथाकारिता र प्रवृत्ति

३.१ ध्रुवकुमार घिमिरेको कथाकारिता २४
३.२ ध्रुवकुमार घिमिरेको कथागत प्रवृत्तिहरू २७

चौथो परिच्छेद
कथातत्त्वका आधारमा 'टुटिलो र धनेश' बालकथासङ्ग्रहमा सङ्ग्रहित कथाहरूको विश्लेषण

४.१ विषय परिचय २८
४.२ 'टुटिलो र धनेश' बालकथामा सङ्ग्रहित कथाहरूको विश्लेषण २८
४.२.१ चारखुट्टेको दौड प्रतियोगिता कथाको विश्लेषण २८
४.२.२ हात्ती र लालबुझक्कड कथाको विश्लेषण ३२
४.२.३ मेरा आमा-बा को हो ? कथाको विश्लेषण ३६
४.२.४ काले र भाले कथाको विश्लेषण ४१
४.२.५ नेप्टे मामा र चटपटे भान्जा कथाको विश्लेषण ४६
४.२.६ भालु र मौरीको चाका कथाको विश्लेषण ५१
४.२.७ टुटिलो र धनेश कथाको विश्लेषण ५४

पाँचौँ परिच्छेद
सारांश तथा निष्कर्ष

५.१ सारांश ५९
५.२ निष्कर्ष ५९

सन्दर्भसामग्री सूची ६१

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

सङ्क्षिप्त रूप	**पूर्ण रूप**
उपप्रा.डा.	उपप्राध्यापक डाक्टर
कि.मि.	किलो मिटर
ते.सं.	तेस्रो संस्करण
त्रि.वि	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नं.	नम्बर
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
पृ.	पृष्ठ
प्रा.डा.	प्राध्यापक डाक्टर
रु.	रुपैयाँ
वि.सं.	विक्रम संवत्
सहप्रा.डा.	सहप्राध्यापक डाक्टर